

INDEPENDENT WORK AS A MEANS OF FORMING PROFESSIONAL COMPETENCES OF FUTURE BACHELORS OF SPECIAL EDUCATION

САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Світлана Звєкова

аспірантка

E-mail: zvekovasveta@ukr.net

Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна

Svitlana Zviekova

postgraduate student

E-mail: zvekovasveta@ukr.net

Izmail State University of Humanities, Ukraine

ABSTRACT

One of the main tasks of vocational education is the preparation of a qualified employee of the appropriate level and profile, competitive on the labor market, competent, responsible, master of his profession, ready for constant professional growth, social and professional mobility. The views of scientists on the essence, structure, content and peculiarities of the professional activity of the future bachelor of special education are outlined. The article analyzes the concept of «student independent work» (SIW). Emphasis is placed on the component composition and variety, the significance of SIW as a didactic means of intensification of learning, development of independent creative activity of bachelors of special education is substantiated. Independent work of students is considered as a higher form of manifestation of the main principles of pedagogy - the activity and consciousness of bachelors of special education, which are the basis of the professional adaptation of future specialists in the perspective of the competence educational paradigm of the SIW is understood as a resource, the involvement of which readiness for professional activity in the educational process of a higher education institution promotes formation of personal development and productive participation in society. The formation of special education bachelors of the main components of professional thinking, which ensure professional mobility, competitiveness and social security, is facilitated by an increase in the share of intensive independent work in the total volume of the educational load and its individualization. The principles of organizing the independent work of students who acquire the ability to full-fledged personal and professional realization in the activities of a speech therapist in the conditions of the bachelor's degree are outlined. The special organization of independent work contributed to the formation of professionally significant qualities of the bachelor. Independent work on the formation of professional qualities made it possible to teach students to set educational goals, choose optimal ways and achieve them. Work in a team. Helped to increase motivation to study.

Key words: competence approach, independent work of students, professional competence, future specialist in special education.

Постановка проблеми. Однією з провідних тенденцій розвитку вищої професійної освіти є актуалізація підготовки фахівців, здатних до професійного саморозвитку та самореалізації. Враховуючи пріоритети сучасного інформаційного суспільства, нині формується якісно новий соціальний заказ до закладів вищої освіти, адже на часі використання усіх ресурсів освітнього процесу, задіяність яких додають йому характеристик, які забезпечують спроможність на підготовку фахівців, котрі не тільки володіють професійними знаннями та вміннями, але й здатні вільно, активно та творчо мислити та самовдосконалюватися, самостійно генерувати і впроваджувати нові ідеї та технології, приймати рішення та нести відповідальність за їх виконання.

Це набуває виключної значущості дотично майбутніх фахівців спеціальної освіти, оскільки, з одного боку, цифрові технології набувають визначальної ролі в сучасному інформаційному суспільстві, що знижує суто гуманітарну складову освітньої сфери, а це негативно позначається на гуманітаризації освіти і гуманізації суспільних відносин, підвищуючи індекс інклюзії; з іншого – актуалізує вагу у професіях типу «людина-людина» саме тих, що мають компенсаторний вплив на людину центричність (І. Бех, В. Кремень, С. Якіменко та ін.). Йдеться про здатність фахівців визнавати дитину такою, якою вона є, приймати її як самоцінність, допомагати само реалізуватися попри несхожості із іншими однолітками. Одним із таких фахівців є бакалавр спеціальної освіти.

Формування готовності майбутніх бакалаврів спеціальної освіти до використання цифрових технологій є комплексний процес педагогічного впливу на особистість майбутнього бакалавра спеціальної освіти, який ґрунтується на усвідомленні важливості розвитку умінь використовувати цифрові технології в інклюзивному освітньому просторі та передбачає результатом позитивну динаміку сформованості усіх компонентів готовності фахівця до використання цифрових технологій.

Комплексний аналіз стану розробленості проблеми підготовки бакалаврів спеціальної освіти дає змогу виділити низку наявних суперечностей між:

- активним розвитком цифрових технологій в галузі інклюзивної освіти та фрагментарним використанням бакалаврами спеціальної освіти цифрових технологій;
- соціальним запитом на бакалаврів спеціальної освіти, здатних до використання цифрових технологій, та невикористаним потенціалом ЗВО щодо їхньої професійної підготовки;
- розробленістю теоретико-методологічних засад підготовки бакалаврів спеціальної освіти та відсутністю ефективних моделей професійної підготовки майбутніх бакалаврів спеціальної освіти до використання цифрових технологій в інклюзивному освітньому просторі, нерозробленістю відповідного методичного супроводу (Охріменко, Семеніхіна, 2021).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійна підготовка бакалаврів спеціальної освіти спрямована на становлення випускника, здатного здійснювати специфічну фахову діяльність. Йдеться про асистента вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вихователя соціального по роботі з дітьми з інвалідністю, асистента вчителя, асистента вчителя спеціальної освіти, асистента вчителя-логопеда, а також про вчителя спеціальної освіти, вчителя-дефектолога; асистента учителя закладу загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням. Зважаючи на широкий спектр особистісно-професійного призначення, вчені (Бех І., Колупаєва А., Резниченко А., Чернова Е. та ін.) здебільшого єдині у визначенні, що навіть застосування у вищій школі найновіших педагогічних технологій не забезпечує якісної підготовки фахівця спеціальної освіти без урахування ресурсів самостійно-пізнавальної діяльності здобувача освіти. Натомість ще й досі не склалось загальновизнаного з-поміж учених підхода щодо поняття «самостійна робота студента».

Мета статті: на основі аналізу наукових праць, уточнити своєрідність явища, яким постає самостійна робота студентів, які в закладі вищої освіти набувають спеціальність «спеціальна освіта».

Результати дослідження. Самостійність особистості є одним із провідних критеріїв ефективності професійного навчання та професійної адаптації майбутнього бакалавра спеціальної освіти, який передбачає безпомилковість вибору оптимальної технології, що забезпечує високу якість та продуктивність праці; здатність діагностувати виробничу ситуацію, ухвалити педагогічно доцільне рішення; вміння здійснювати регулярний самоконтроль. Рівень самостійності студента значною мірою обумовлений тим, наскільки успішно організовано такий вид навчальної діяльності, як самостійна робота здобувачів вищої

освіти, якою мірою вона відповідає вимогам наукової організації праці та пов'язана з потенційним працевлаштуванням випускників. Це вимагає спрямування уваги самостійної роботи студентів як вищої форми прояву основних принципів педагогіки, а саме: активності та свідомості здобувачів вищої освіти.

Система підготовки педагогічного працівника до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами є багатогранною і багатоаспектною, міждисциплінарною і комплексною проблемою (Шилонова, Кляйн, Гладуш, 2020).

Самостійна робота студента – це засіб індивідуального пізнання учнів та студентів, спрямований на розширення фонду їхніх знань, збагачення досвіду пошукової роботи, розвиток особистісних якостей, серед яких провідного значення набуває самостійність (Князьян, 2006: 45).

Як відомо, самостійна робота студента є основою вищої освіти та особливо організованою діяльністю, що включає в свою структуру такі компоненти, як-от:

- з'ясування мети та поставленого навчального завдання;
- чітке та системне планування самостійної роботи;
- пошук необхідної навчальної та наукової інформації;
- освоєння інформації та її логічну переробку;
- використання методів науково-дослідної роботи на вирішення поставлених завдань;
- вироблення власної позиції стосовно отриманого завдання;
- подання, обґрунтування та захист отриманого рішення;
- проведення самоаналізу та самоконтролю.

Зазвичай розрізняють два види самостійної роботи: самостійну роботу під контролем викладача під час основних аудиторних занять (лекцій, семінарів, лабораторних робіт) та у формі планових консультацій, творчих контактів, заліків та іспитів; позааудиторну самостійну роботу під час виконання студентом домашніх завдань навчального та творчого характеру. До другого виду можна віднести:

- роботу з підручниками, навчальними посібниками, науковою та науково-популярною літературою (документами, першоджерелами, електронною інформацією);
- поповнення та доопрацювання лекційних записів;
- виконання контрольних та семестрових робіт та завдань;
- написання рефератів, реферативних оглядів, доповідей, тез, приватних теоретичних повідомлень, рецензій, додаткових та індивідуальних завдань;
- підготовку до семінарів та конференцій, заліків та іспитів, проміжних форм контролю;
- розробку конспектів уроку, позакласних заходів з предмета, календарного плану, навчальної (та робочої) програми факультативу (кухоль або спецкурсу);
- проведення досліджень, виконання курсових та випускних кваліфікаційних робіт.

Самостійна робота виробляє у студентів психологічну установку на систематичне поповнення своїх знань та вироблення умінь орієнтуватися в потоці наукової та суспільної інформації при вирішенні нових пізнавальних завдань. В основі цього виду навчальної роботи лежить самостійний пошук знань як відмінна риса навчання у вузі, і тому його ефективність залежить, в основному, від власних зусиль студентів, від їхньої зацікавленості у досягненні результату, тобто сталої мотивації. Стимулюванню та підтримці у студентів інтересу до отримання нових знань сприяє прищеплення їм навичок та освоєння прийомів самоосвіти. Причому найбільший ефект досягається тоді, коли має місце систематична та рівномірно інтенсивна робота студента протягом усього періоду навчання, в процесі якої він активно сприймає, осмислює та поглиблює отриману інформацію, вирішує практичні завдання, опановує професійно необхідні вміння, інформаційні технології самостійної роботи (Григор'єв, 2009).

Обов'язковою умовою виступає також розуміння бакалавром, зокрема, спеціальної освіти корисності виконуваної ним роботи, її важливості як для професійної підготовки, так і

в плані розширення загального кругозору, ерудиції його як майбутнього фахівця. Дослідження останніх років та результати спостережень за якістю самостійної навчальної роботи студентів дають підставу зробити висновок про існування низки проблем, що зрештою впливають на якість підготовки випускників.

Незалежно від сфери майбутньої професійної зайнятості, ключовим моментом формування дослідницької компетентності студентів є педагогічний супровід їхньої дослідницької діяльності, в результаті чого відбувається: ознайомлення з цінностями, практичними та етичними нормами тієї чи іншої сфери знань і професії; посилення розуміння того, яким чином обрана галузь знань здійснює позитивний вплив на суспільство; розвиток критичного та аналітичного мислення; оволодіння методами і прийомами проведення досліджень та оцінка їх результатів, які можуть бути ефективними як у дослідницькій, так і професійній діяльності. Однією з умов підвищення якості освіти є формування цілісної системи універсальних знань, умінь, навичок, а також досвід самостійної діяльності та особистої відповідальності здобувачів вищої освіти, тобто ключові компетенції (Микусь, 2019).

Це особливо важливо, адже основна мета професійної освіти – підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня та профілю, «конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, відповідального, що вільно володіє своєю професією та орієнтованого у суміжних галузях діяльності, здатного до ефективної роботи за спеціальністю на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності» (Марущак, 2016).

У контексті окресленого зауважимо на тому, що соціальна значимість основної освітньої програми вищої професійної освіти полягає у забезпеченні підготовки бакалавра спеціальної освіти, здатного реалізувати основні види професійної діяльності: соціально-технологічну, організаційно-управлінську, дослідницьку, соціально-проектну. Таким чином, мета основної освітньої програми за напрямом підготовки Спеціальна освіта (кваліфікація (ступінь) «бакалавр») полягає у тому, щоб на основі компетентнісного підходу забезпечити підготовку висококваліфікованих професіоналів, які відповідають сучасним вимогам суспільства. Випускник за напрямом підготовки «Спеціальна освіта» з кваліфікацією «бакалавр» у процесі освоєння основної освітньої програми повинен мати як загальнокультурні, так і професійні компетенції.

У глосарії термінів професійної освіти компетенція визначається як здатність людини переносити знання та вміння, а компетентність – знання та розуміння як діяти, як оперативно застосовувати знання до конкретних ситуацій. Важливо й те, що компетентність проявляється у практичній діяльності, та її рівень може постійно підвищуватися під впливом подальшого професійного навчання та професійного досвіду.

Компетентність як властивість за значенням компетентний, тобто: 1) такий, що має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікований; 2) який має певні повноваження; повноправний, повновладний – вживається у тлумачному словнику української мови. У Державному стандарті початкової загальної освіти компетентність розуміється як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається зі знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці.

Компетентність передбачає наявність у спеціаліста не стільки значного обсягу знань та досвіду, скільки вміння актуалізувати накопичені знання та в потрібний момент використовувати їх у процесі реалізації своїх професійних функцій. Вона виявляється у здатності правильно оцінити ситуацію, що склалася і прийняти у зв'язку з цим необхідне рішення, що дозволяє досягти значного результату, і передбачає формування у фахівця професійного мислення. Йдеться не лише про високий рівень знань, а й про особливі якості

мислення, насамперед здатність прогнозувати та планувати виробничі ситуації, необхідні при регулюванні складних професійних завдань.

Загалом, науково-дослідницька компетенція передбачає активну діяльність студентів, що в кінцевому результаті забезпечує здобуття необхідних навичок творчої дослідницької діяльності, яка сприятиме самостійному вирішенню завдань, розроблених наукою (Федорчук, 2022).

До специфічних особливостей професійного мислення вчені (О. Дубасенюк, Н. Кічук, М. Князян, О. Цокур та ін.) відносяться: широкість, систематичність та постійна мобілізованість всього запасу знань; швидкість актуалізації необхідних зв'язків для вирішення професійного завдання, висока швидкість пошуку та відбору необхідних асоціацій; креативність, тобто швидкість встановлення асоціацій між найвіддаленішими системами зв'язків за якою-небудь існуючою ознакою та швидке дисоціювання звичних зв'язків, якщо при вирішенні цього завдання вони виявляються в цьому виді непридатними; високий рівень рефлексії; діагностичність, можливість точного виявлення рівня сформованості («початковий» («навчальний» чи «потенційний»), «середній» («основний» чи «номінальний»), «вищий» («оптимальний» чи «перспективний»)).

Формуванню у бакалаврів спеціальної освіти основних компонентів професійного мислення, які забезпечують професійну мобільність, конкурентоспроможність та соціальну захищеність, сприяє збільшення частки інтенсивної самостійної роботи в загальному обсязі навчального навантаження та її індивідуалізація.

П. Нечипуренко виокремлює наступні характеристики дослідницької компетентності:

а) дослідницька компетентність, як і будь-яка інша компетентність, є складним особистісним утворенням, яке може бути схарактеризоване через знання та уміння, необхідні для здійснення та організації дослідницької діяльності, позитивне ставлення до неї та усвідомлення її значущості незалежно від того, виконується вона особисто або спільно;

б) оскільки дослідницька компетентність є інтегральним утворенням, вона може бути описана на різних рівнях: предметному, міжпредметному та загально- методологічному;

в) дослідницька компетентність, характеризуючи здатність особистості до виконання дослідницької діяльності, може розглядатися за її видами: від навчально-дослідницької на різних етапах її формування у предметних галузях та науково-дослідницької у науковій галузі;

г) формування дослідницької компетентності нерозривно пов'язане із розвитком загально навчальних (академічних) компетентностей, може розглядатися як їх складова та є необхідною умовою для професійного розвитку й самовдосконалення особистості;

д) найвищий рівень сформованості дослідницької компетентності досягається у процесі самостійної творчої дослідницької діяльності (Нечипуренко, 2017).

Як стійка здатність людини до діяльності, котра складається з глибокого розуміння сутності виконуваних завдань та розв'язуваних проблем, знання досвіду, що є в даній галузі, активного оволодіння її кращими досягненнями, уміння вибирати засоби та способи дії, адекватні конкретним обставинам місця та часу, почуття відповідальності за досягнуті результати, компетентність бакалавра спеціальної освіти передбачає наявність у нього імперативної системи якостей. До них відносяться: володіння на високому рівні професійною діяльністю у певній галузі; здатність проектувати свій професійний розвиток; вміння професійно спілкуватися, висловлювати грамотні судження, оцінки та думки; здатність нести професійну відповідальність за результати своєї праці. Будучи інтегральною професійною якістю особистості, компетентність передбачає процес розвитку індивідуальності суб'єкта професійної діяльності, що забезпечує формування власних способів самоствердження у професійному середовищі. Компетенції, що являють собою раціональне поєднання знань, здібностей та готовності до діяльності, орієнтовані на самостійну участь особистості у навчально-пізнавальному процесі та подальше успішне включення до трудової діяльності.

Під час навчання у закладі вищої освіти перед кожним студентом стоїть завдання оволодіння всіма сторонами майбутньої спеціальності, формування себе як суб'єкта професійної діяльності. Отож самоцінність самостійної роботи полягає в тому, що це такий вид навчальної діяльності, в якій здобувач вищої освіти виступає не об'єктом, а суб'єктом розвитку та організатором цього процесу. Відтак покликана забезпечити формування його особистісних якостей як суб'єкта навчання, що відображають розвиток його індивідуальності, таких як відповідальність, працездатність, уміння планувати та організувати свою роботу, визначати мету та шляхи її досягнення.

Висновки. Від ефективності самостійної роботи здобувачів вищої освіти багато в чому залежить якість підготовки майбутнього фахівця, затребуваного роботодавцем та потенціал подальшого професійного зростання. Організація самостійної роботи студентів під керівництвом викладача є дидактичним засобом розвитку самостійної творчої діяльності, цільової готовності до безперервної професійної самоосвіти, тобто одним з найбільш ефективних напрямків в освітньому процесі, в результаті якого у майбутнього бакалавра спеціальної освіти має бути сформована цілісна соціально-професійна якість що дозволяє йому успішно виконувати виробничі завдання, взаємодіяти з іншими людьми. Його можна визначити як соціально-професійну компетентність людини, тобто її особистісну, інтегративну, формовану якість, що виявляється в діях, діяльності, поведінці та вчинках шляхом адекватності вирішення завдань (стандартних і особливо нестандартних, які потребують творчості) усьому розмаїттю соціальних та професійних ситуацій.

Професійна компетентність забезпечує ефективний рівень виконання завдань професійної діяльності у об'єктивно заданих умовах. Основою її формування у межах самостійної роботи є базові характеристики особистості здобувача вищої освіти. Ось чому перспективи подальших наукових розвідок ми пов'язуємо із вивченням суто фахового потенціалу самостійної роботи студентів як майбутніх фахівців спеціальної освіти.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Григор'єв А. В. Моніторинг самостійної роботи студентів. *Стандарти та моніторинг в освіті*. 2009. № 1. С. 20-24.

Князян М. О. Самостійно-дослідницька діяльність майбутніх учителів іноземних мов: теорія і практика : Моногр. Ізмаїл : Сміл, 2006. 242 с.

Марущак О.М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал]*. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. С. 97-108.

Микус С.А. Дослідницька компетентність майбутніх фахівців як категорія педагогіки. *Фізико-математична освіта*. 2019. Випуск 2 (20). Ч. 2. С. 61-65.

Нечипуренко П. П. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формування дослідницьких компетентностей старшокласників у профільному навчанні хімії: автореф. дис....канд. пед. наук: 13.00.10. Кривий Ріг, 2017. 24 с.

Охріменко О., Семеніхіна О. Професійна підготовка майбутніх бакалаврів спеціальної освіти до використання цифрових технологій в умовах інклюзивного освітнього простору. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2021. Том 9. № 2. С. 48-55. URL: <https://doi.org/10.31110/2616-650Xvol9i2-006>

Федорчук В. В. Формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів в процесі вивчення методики наукових досліджень. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2022. Вип. 1 (21).

Шилонова В., Кляйн В., Гладуш В. Підготовка педагогічних працівників спеціальної освіти у Словаччині та в Україні: порівняльний аналіз. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) *Збірник наукових праць*. Випуск 16. Том 1. Кам'янець-Подільський, 2020. С. 278.

REFERENCES

Fedorchuk V. V. (2022). Formation of research competence of future teachers in the process of studying the methodology of scientific research. *Adult education: theory, experience, perspectives*. Issue 1 (21). [in Ukrainian].

Grigoriev A. V. (2009). Monitoring of students' independent work. *Standards and monitoring in education*. No. 1. P. 20-24. [in Ukrainian].

Knyazyan M. O. (2006). Independent research activity of future teachers of foreign languages: theory and practice: Monogr. Izmail: Smil. 242 p. [in Ukrainian].

Marushchak O.M. (2016). The concept of competence in pedagogical activity. *Creative pedagogy: [scientific method. magazine]*. Academy of international cooperation in creative pedagogy «Polyssia». Zhytomyr. Vol. 11. P. 97-108. [in Ukrainian].

Mykus S. (2019). Research competence of future professionals as a category of pedagogy. *Physical and Mathematical Education*. Issue 2 (20). P. 61-65. [in Ukrainian].

Nechypurenko P. P. (2017). Information and communication technologies as a means of forming research competences of high school students in specialized chemistry education: author's review. *dis.... candidate ped. Sciences: 13.00.10*. Kryvyi Rih. 24 p. [in Ukrainian].

Okhrimenko O., Semenikhina O. (2021). Profesiina pidhotovka maibutnix bakalavriv spetsialnoi osvity do vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii v umovakh inkliuzyvnoho osvitnoho prostoru [Professional training of future bachelors of special education for the use of digital technologies in an inclusive educational space]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*. Vol. 9. № 2. P. 48-55. [in Ukrainian]. URL: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol9i2-006>

Shilanova V., Klein V., Gladush V. (2020). Training of special education teachers in Slovakia and Ukraine: a comparative analysis. *Actual issues of correctional education (pedagogical sciences) Collection of scientific papers*. Issue 16. Volume. 1 Kamianets-Podilskyi. P. 278. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Однією з основних завдань професійної освіти є підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня та профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, відповідального, що володіє своєю професією, готового до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності. Окреслено погляди вчених на сутність, структуру, зміст та особливості професійної діяльності майбутнього бакалавра спеціальної освіти. У статті аналізується поняття «самостійна робота студентів» (СРС). Наголошується на компонентному складі та різновиді, обґрунтовується значущість СРС як дидактичного засобу інтенсифікації навчання, розвитку самостійної творчої діяльності бакалаврів спеціальної освіти. Самостійна робота студентів розглядається як вища форма прояву основних принципів педагогіки – активності та свідомості бакалаврів спеціальної освіти, які лежать в основі професійної адаптації майбутніх фахівців у ракурсі компетентнісної освітньої парадигми СРС осмислюється як ресурс, задіяність якого готовність до фахової діяльності в освітньому процесі закладу вищої освіти сприяє формуванню особистого розвитку та продуктивної участі в житті суспільства. Формуванню у бакалаврів спеціальної освіти основних компонентів професійного мислення, які забезпечують професійну мобільність, конкурентоспроможність та соціальну захищеність, сприяє збільшення частки інтенсивної самостійної роботи в загальному обсязі навчального навантаження та її індивідуалізація. Викладено принципи організації самостійної роботи студентів, котрі набувають в умовах бакалаврату здатності до повноцінної особистісно-професійної реалізації у діяльності логопеда Спеціальна організація самостійної роботи сприяла формуванню професійно значущих якостей бакалавра. Самостійна робота з формування професійних якостей дала змогу навчити студентів ставити навчальні цілі, обирати оптимальні шляхи та їх досягнення. Робота в команді. Допомогли підвищити мотивацію до навчання.

Ключові слова: компетентнісний підхід, самостійна робота студентів, професійна компетентність, майбутній фахівець спеціальної освіти.